

Francisco Lafarga. *Actualidad del XVIII francés en España. Catálogo de las traducciones, 1975–2013*, BT bibliografías de traducción 7. Barcelona: AEAU. Agrupación de Editores y Autores Universitarios, 2014, 266 pp.

IRENE AGUILÀ SOLANA
Universitat de Saragossa

Durant tota la seva carrera professional, Francisco Lafarga ha desenvolupat una intensa i fructífera activitat en els àmbits dels estudis francesos, la traducció i la literatura comparada. Com a traductor, s'ha dedicat principalment a la literatura francesa dels segles XVII (Racine) i XVIII (Voltaire, Diderot, Marivaux, Beaumarchais), tot i que ha fet breus incursions en els segles XIX (antologia de viatgeres franceses) i XX (Jean Elleinstein, Christian Delacampagne). En l'actualitat dirigeix, juntament amb Luis Pegenaute, els portals temàtics BITRES (*Biblioteca de Traducciones Españolas*) i BITRAHIS (*Biblioteca de Traducciones Hispanoamericanas*) pertanyents a la *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*.

Recentment ha publicat *Actualidad del XVIII francés en España. Catálogo de las traducciones, 1975–2013*, que segueix la línia d'altres estudis seus anteriors com *Traducciones españolas de Víctor Hugo. Repertorio bibliográfico* (2002), *Traducciones españolas de la obra de Honoré de Balzac* (2003) —en col·laboració amb Lúdia Anoll—, i *Traductores y prologuistas de Víctor Hugo en España (1834–1930). Antología de un discurso crítico* (2008), publicats dins de la col·lecció «BT bibliografías de traducción». *Actualidad del XVIII francés en España. Catálogo de las traducciones, 1975–2013*¹ és una recopilació de les traduccions aparegudes a Espanya, en forma de llibre, des de 1975 fins al 2013. L'autor justifica l'elecció de 1975 com a inici del període abraçat perquè aquest any marcà una fita històrica a l'Espanya del moment; l'apertura política i cultural va propiciar la publicació d'obres que, fins aleshores, havien tingut una circulació més aviat restringida.

A partir de la consulta de catàlegs (Biblioteca Nacional de España, REBIUN, CCUC) i del ISBN espanyol, Francisco Lafarga ha aconseguit reunir 927 entrades corresponents a traduccions de llengües espanyoles de textos francesos del segle XVIII a diverses llengües de l'Estat. Els resultats són rigorosos i la metodologia utilitzada molt adient, atès que un dels paràmetres més objectius per a mesurar la vigència d'un autor, d'un gènere o d'una època, és la presència editorial de les obres originals així com de llurs traduccions.

La primera secció del llibre («Presentación») és succinta, però alhora clara i il·lustrativa. Unes poques pàgines sintetitzen un grapat de consideracions sorgides del treball contingut en el present volum. En primer lloc, és patent l'existència de traduccions en llengües altres que el castellà gràcies a llur progressiva normalització a partir dels anys seixanta. En efecte, el català, el gallec, el basc i l'asturià proposen alguns dels textos més representatius

1 Aquest treball s'ha realitzat dins del marc del Projecte de recerca FFI2012-30781 i de l'Acció complementària FFI2011-14586, ambós finançats pel Ministeri d'Economia i Competitivitat.

de la literatura francesa del segle XVIII. També és evident la proliferació de reedicions i de retraduccions, prova de l'èxit comercial d'alguns títols. De fet, encara que hi ha textos traduïts per primera vegada durant els anys seixanta o setanta, hi ha editorials que recuperen traduccions dels segles XVIII i XIX. Una altra observació que es desprèn del catàleg és l'aparició d'obres i d'autors emergents que no havien estat traduïts o que havien tingut poc pes. És el cas de Mme du Châtelet, Mme du Deffand, la marquesa de Lambert, Olympe de Gouges o Anne-Josèphe Théroigne de Méricourt —els textos de les quals s'han vist reconeguts per la recent i creixent atenció prestada a la literatura feta per dones—, o d'autors menors com Vivant Denon o el cavaller de Boufflers. Tanmateix, altres autors de renom, com Lesage o Prévost, tenen escassa repercussió o bé aquesta està circumscrita a una sola obra. Igualment, les entrades reunides per Francisco Lafarga revelen que el camp de la traducció ha fet un lloc a nombroses publicacions de caire polític (Sieyès, Robespierre, Condorcet, Saint-Just, Marat, Gouges, Cabanis, Roux, Sénac de Meilhan, Vaultier), científic (Maupertuis, La Mettrie, Bedos de Celles, Duhamel du Monceau, Dupont de Nemours, Fontenelle, Buffon, Jaucourt, Condillac, Quesnay, Laplace, Lavoisier, Ménéuret), o artístic (Blondel, Marmontel, Sulzer, Rousseau, Diderot, Watelet). Aquesta enumeració és una mostra de les reflexions a les que *Actualidad del XVIII francés en España. Catálogo de las traducciones, 1975–2013* convida el lector.

Al segon epígraf («Nota sobre el catálogo») s'explica que les entrades estan disposades alfabèticament segons el nom dels autors i, al darrera de cada un, les produccions apareixen per ordre alfabètic. Quan es tracta d'un mateix títol, es respecta la cronologia de publicació. En el cas dels volums col·lectius, s'enumeren les obres que hi són contingudes, adjudicant una entrada individual a cada una d'elles. En aquest apartat també s'indica la llegenda dels símbols emprats per alludir a les següents dades dins d'una entrada: títol de l'obra col·lectiva on s'inclou la traducció, informació a propòsit de les diverses edicions, contingut del volum i indicació dels títols originals.

A continuació, trobem el cos principal del volum que consisteix en el repertori («Catálogo de las traducciones») i en quatre índexs: títols en llengua original («Índice de títulos originales»), títols de les traduccions («Índice de títulos en traducción»), índex onomàstic d'autors francesos («Índice onomástico de autores»), i índex onomàstic de traductors, editors, prologuistes i il·lustradors («Índice onomástico de traductores, editores, prologuistas e ilustradores»). Aquesta divisió és de gran utilitat a l'hora de buscar unes dades concretes perquè facilita enormement la tasca. Al primer índex hi ha vuit-cents cinquanta-nou textos de diferents característiques (novelles, peces de teatre, cartes, fragments, diccionaris, articles, discursos...), que troben al segon índex els títols proposats per les diverses llengües de recepció. Més de cent quaranta autors componen l'índex onomàstic, i quasi bé set-cents noms configuren l'índex de traductors, editors, prologuistes i il·lustradors. S'hi poden trobar historiadors i assagistes (Manuel Tuñón de Lara, Joan Fuster, Georges Benrekassa), escriptors (Jorge L. Borges, José Marchena, Carmen Martín Gaité, Gabriel Ferrater, Victor Hugo, Leandro Fernández de Moratín, Anatole France, Jaume Fuster, Carmen Posadas), filòsofs (Fernando Savater, Félix de Azúa, José Ferrater Mora), polítics (Manuel Azaña,

Enrique Tierno Galván, Jordi Solé Tura) o artistes (Josep M. Subirachs, Oscar Astromujoff, Tatiana Hauptmann), per citar només alguns exemples, tant d'abans com d'ara, tant d'Espanya com d'altres països. És interessant que l'autor del llibre assenyali els noms de les persones que han intervingut en l'edició de les traduccions, ja que les èpoques o professions heterogènies a les que pertanyen permeten considerar factors ideològics i sociològics en el procés d'apropament al text traduït.

Així, doncs, fent un recorregut per les seccions introductòries i al llarg del catàleg elaborat per Francisco Lafarga, el lector desenvolupa un conjunt de reflexions i observacions de gran interès. *Actualidad del XVIII francés en España. Catálogo de las traducciones, 1975–2013* és una excellent eina de treball perquè obre múltiples vies en aquest camp: permet de fer el seguiment de l'activitat d'un traductor concret, de conjeturar sobre el ritme de publicació de traduccions d'una editorial determinada, o de documentar la recepció d'una obra o d'un autor. Per consegüent, la consulta n'és sumament enriquidora per a un ample sector del públic. Pel que fa als estudiosos del Segle de les Llums, hi trobaran nombrosos materials per a emprendre noves recerques i per a aprofundir en diverses qüestions específiques. El propi autor n'avança una: en un futur, es proposa recopilar una bibliografia anotada d'estudis sobre la recepció de la cultura francesa a Espanya. D'altra banda, al profà en la matèria, que vulgui fer-se una idea exhaustiva de la literatura francesa del segle XVIII, traduïda a les diferents llengües del territori espanyol des de l'inici de la transició democràtica fins a l'any 2013, li resultarà atractiu i accessible.